asiasana

30. vsk.

4/2003

2,5 e

asiasana

osoite:
c/o Informaatiotutkimuksen laitos
pl 607
33014 Tampereen yliopisto

e-mail:
asiasana@uta.fi

painopaikka:
Juvenes print
Tampere 2003
ISSN 0356-0139

toimitus:
Laura Kohta, vastaava toimittaja
Leena Ketola, jakelu

Kirjoittajat:
Mervi Ahola
Laura Kohta
Liisa Kumpulainen
Mervi Nurmela
nimim. Pseudoinformatica fennica
Inkeri Tikkanen
Tomi Tontti

Kansi:
Kimmo Vuorinen

Taitto:
Pekka Junes
Laura Kohta
Mikko Niemi

Tässä numerossa:

Pääsana	3
Johtosana	4
Kirjastonhoitaja uploaded	5
Kirjastot kunniaan!	7
Toimittajanäkökulma	9
Vanhoja Asiasanoja penkomassa	10
Kintulammen mökkireissu	12
Pajalan suuri poika	14
Ajatuksia Antwerpenista	16
Metaseulonta	19

Pääsana

"Heittäkää skeidaa!"

Näin otsikoi pääsanansa Asiasanan vastaava toimittaja vuosimallia kivi ja kypärä. Se on kyllä niin hyvä rekrytointi-iskulause, että oli pakko vähän lainata.

Asiasana on tätä nykyä tosi asiallinen opiskelijalehti. Ei kuvia toogabileistä eikä tilitystä viinanjuonnista. Ei juoruja, ei fiktiota, vaan kirjakielellä kirjoitettua faktaa. Keille oikeastaan kuvittelemme kirjoittavamme? Kirjastontädeillekö, jotka, meitä itsejämme vanhempina ja varmasti nysvä-aatteelle uskollisina, ovat epäilemättä tiukkanutturaista porukkaa eivätkä ollenkaan enää muista omaa opiskeluaikojaan (mistä muuten syntyisivät jutut holtittomista opiskelijoista, ellei opiskeluaika ja nuoruus olisi yli 30-vuotiailta tyyten unohtunut?).

Ei Asiasanan linja mitenkään huono ole nykyisellääänkään. Se on rauhallisessa suvannossa idealismin jälkeen, turvassa bileissä riehuneilta toimittajilta. Se on ylevä. Siinä on edelleen ainesta.

Ainejärjestöjulkaisumme toimittaminen on muuttunut sosiaalisesta harrastuksesta yksinäiseksi painiskeluksi tietokoneohjelmien kanssa. Miten helppoa varmaan olikaan *leikata* ja *liimata* niillä arkaaisilla leikkaus- ja liimausvälineillä! Nykyiset taittovälineet eivät anna käyttää skanneria, ellei ole *oikeanlaisia tunnuksia.* Ennen vanhaan saattoi taittajia olla niin monet kuin vain oli saksia – ei tietokoneen ääreen vaan mahdu kerralla enempää kuin yksi ihminen. Mikä saattaa mennä siinä määrin peruuttamattomasti pieleen liimaputkilon ja kopiokoneen kanssa, että lehti ilmestyy kaksi viikkoa odotettua myöhemmin? Kyllä vaan kuulkaa *ennen* oli paljon helpompaa.

Kateellisena kuuntelin menneiden vuosi(kymment)en päätoimittajien kokemuksia haastatellessani heitä tätä numeroa varten. Viime vuosien vastaavan toimittajan palstat puolestaan ovat joskus suorastaan tihkuneet sääliä kerjäävää hämmästystä oman masokismin seurauksien johdosta.

Mitä siis oikeastaan haluan viimeisiksi sanoikseni sanoa? "Laittakaa ne ajatuksenne suoraan paperille". Uusi päätoimittaja sitten repii hiuksiaan aikaansaannostenne kanssa. Ja, "kehitys vie vain huonompaan suuntaan.

Laura Kohta
vastaava toimittaja

Johtosana

Niin koitti lopulta aika, jolloin puheenjohtajuuskin vaihtui UDK:n hallituksessa parin vuoden jälkeen. Siispä, tässä esikoisjohtosanani.

Vanha hallitus sai vastuuvapauden perinteisesti vuosikokouksessa UDK:n pikkujoulujen yhteydessä. Suurin osa hallituslaisista vaihtui uusiin kasvoihin tuoden tuoreet ideansa tulevalle kaudelle. Mutta jäihän sinne muutama "konkarikin", mukaan lukien minut. Täydellinen yhtälöhän kuitenkin loppujen lopuksi on sekoittaa vanhaa ja uutta, perinteistä ja ajanmukaista keskenään.

Jouluun on enää muutama viikko, joka tarkoittaa, että tenttisuma (ja muiden opiskelutehtävien palautusaika) on kiireisimmillään. Ainejärjestö- toiminta on kuitenkin jo lähes joululomailemassa, lukuun ottamatta vielä edessä häämöttävissä laitoksen pikkujouluissa esiintyvää upeaa UDK:n enkelikuoroa. Ainejärjestöllämme on takanaan kiireinen syksy, kun aika tuntui kulkevan kahtasataa, mutta niin kai se aina vaikuttaa. Suunnitelmia oli paljon ja suurin osa niistä ehdittiinkin toteuttaa. Ensi vuoden toimintaa on jo luonnosteltu. Opintoihimme liittyvällä sektorilla saamme kuluttaa tutkintorakenne- ja lukukausiuudistukseen aikaa vielä vastaisuudessakin ja suhdetoimintaa ainejärjestömme opiskelijat tulevat ylläpitämään niin ensi tammikuun BOBCATSSS:ssä kuin mahdollisesti kevään ekskursiolla. Virkistys- ja urheilutoiminta jatkuu tiettävästi suhteellisen perinteikkäästi, joskin edellä mainittujen toiminta-alueiden uudet vastaavat tuovat niihin tietenkin omia piirteitään. Eli kaiken tämän perusteella on UDK:n keväästäkin tulossa ällistyttävän mukavaa aikaa.

Niinpä niin. Pyrin olla tunkematta turhia kapuloita ainejärjestön rattaisiin, kuten uumoili entinen puheenjohtaja Asiasanan viime numerossa (3/2003). Kausi puheenjohtajana on tietenkin yhtä aikaa mahtavaa ja jännittävää, mutta UDK-hengessä kaikki onnistuu, ja ainahan voin aluksi pyytää neuvoja x-ryhmältä(, eli ex-puheenjohtajilta, ei siis mutanttisankareilta).

Hyvää Joulua ja railakasta uutta vuotta!

Tapaamisiin,

Liisa Kumpulainen
puheenjohtaja

Kirjastonhoitaja uploaded

Kun Laura pyysi minulta kirjoitusta tähän lehteen, varoittelin heti, että en muista mitään enkä myöskään ota vastuuta, jos muististani kaivama kuva ei ole kaunis. Pohdiskelen, mitä eväitä sain, mitä nykyisin käytän ja mitä mahdollisesti tarvitaan kummilahjana. Yliopistossa ei suoranaisesti saanut niitä tärkeimpiä taitoja; miten kestää pilkan ja hymähtelyn, "siis mikä" -kysymykset hermostumatta ja miten jaksaa huokailematta yhä uudelleen hymyillen vastailla outoihin ja tyhmiin kysymyksiin (kyllä, tyhmiä kysymyksiä on IRL). Luvassa on siis pohdintaa, mitä eväitä opiskelu 70-luvulla laittoi reppuun tätä päivää varten, ja miten niillä on pärjännyt.

Eväät

Olen 70-luvulla opiskelleita kirjastotieteilijöitä. Ajalta ennen PC-koneita, mobiilipalveluita, CD-ROM-levyjä, htm-kieltä ja elektronisia aineistoja. Suurinta tekniikkaa tarjosi huoneen kokoinen ATK-luokka, jossa harjoitustehtävänä lävistettiin reikäkortteja. Hienouden huippua edusti peek-a-boo -kortit ja pieni sievä teleskooppipora, jolla niitä reikiä tehtiin. Opiskeluajalta muistan näiden lisäksi vain luettelointikortit, joiden täyttämisessä pääasia oli välilyöntien, marginaalien ja rivinvälien tarkka taitaminen. Sähkökirjoituskone oli harvojen ulottuvilla olevaa hard warea ja softa oli lähinnä korvien välissä.

Meitä kirkasotsaisia aatteen aateloimia kirjastotieteilijöitä luokitettiin kahteen kastiin: itse olin humanistipelle, joka sivuaineena opiskeli kirjastotiedettä saadakseen edes jotain kättä pitempää kotiväelle tarjottavaksi, kun sukujuhlissa kyseltiin, että mikä sinusta tulee isona. Pääaine- opiskelijat olivat niitä oikeita ihmisiä ja yhteiskuntatieteilijöitä, joihin me taivaanrantojen maalarit suhtauduimme anteeksipyydellen ja nöyrinä, onnellisina, että saimme mukana kulkea. Sivuaineilijat pääsivät muiden jämäpaikoille ja oppivat olemaan hiljaa, jota sitäkin kykyä on tarvittu muutamaankin kertaan työelämässä.

Siihen aikaan vielä väännettiin kättä, onko sivuaineena kirjastotiedettä opiskellut pätevä hoitamaan kirjastoa ollenkaan, vaikka samat kurssit suorittikin. Elin vaarallisesti ja luin silti, ja onneksi laki salli sen sopivasti niihin aikoihin, kun valmistuin, mutta sillä ei sinänsä ollut merkitystä, sillä urani epätavallisten kirjastojen hoitajana ei kirjastolakia kysellyt.

Samaan aikaan opiskelivat kirjastotieteitä ja informatiikkaa mm. Ekholmin Kaitsu (nyk. Helsingin yliopiston kirjaston johtaja), Järvelinin Kalervo ja Vakkarin Pertti (eivät esittelyjä kaipaa), Rasan Risto (runoileva kirjastonhoitaja Somerolta) ja Hjerpen Matti (Helsingin yliopiston Opiskelijakirjaston johtaja). Ei ihan mitätöntä porukkaa, joten eväiden täytyi olla hyvät. Tai sitten opimme jotain arvokkaampaa: opimme pärjäämään ja päivittämään tietojamme, opimme, miten oppia tietämään enemmän kuin muut ja ennen kuin muut.

Alan valinta

Syy, miksi päädyin kirjastonhoitajaksi, oli romanttinen ja käytännöllinen. Romantiikkaa edusti visio pienestä kunnankirjastosta, jota hoitaisin yhdessä mieheni kanssa. Käytännöllisyyttä tarjosi selkeä ammatti. Kirjastotiede tarjosi konkreettisen päämäärän, jota ensimmäisten vuosien vapaa ja harhaileva yliopisto-opiskelu ei muuten tarjonnut. Kun vuoden oli harhaillut luennolta toiselle osaamatta hahmottaa, mikä tämän kaiken yhdistävä tekijä on, oli helpotus löytää kirjastotiede, joka sujuvasti yhdisti kaiken mahdollisen. Sen jälkeen minkä tahansa aineen tai kurssin ottaminen tuntui luonnollisesta, jopa velvollisuudelta. Olihan kirjastonhoitajan tiedettävä vähän siitä ja vähän tästä. Harhaileminen luennolta toiselle löysi perustelut.

Päätin erikoistua lastenkirjaston hoitajaksi, mutta en enää muista miksi. Tunsin varmaan jotain lukkarinrakkautta lastenkirjastoja kohtaan, koska Kouvolan kaupunginkirjaston lastenosasto oli ollut toinen kotini ja jo silloin haaveilin, että olisi ihanaa olla lainaston täti, kun saisi lukea kaiken päivää. Myöhemmin huomasin, että sekään ei pitänyt paikkaansa.

Töihin tehtaan kautta sairaalaan

No lastenkirjastoon en sitten päätynyt, vaan keskeneräisenä kirjastonhoitajana lääketehtaaseen kirjastoa hoitamaan. Seitsemän vuotta sitä, sitten 8 vuotta informaatikkona. Ja sieltä yliopistollisen sairaalan lääketieteelliseen kirjastoon ensin kirjastonhoitajaksi, sittemmin kirjastonhoitaja-informaatikoksi. Koko urani aikana en ole tavallista kirjastotyötä tehnyt muuta kuin pakollisen harjoittelun verran ja tuntitöitä opiskeluaikana. Suurin anti opiskelulla oli, että sain maisterin paperit, joilla myöhemmin saatoin hakea nykyiseen virkaani. Mitään muuta hyötyä ei enää siinä vaiheessa ollut sen paremmin opiskelusta kuin ainevalinnoistakaan, puhumattakaan arvosanoista.

Nykyisin tärkeimmät työkaluni ovat FrontPage, IE, Outlook, Excel, Word, Suomi-englanti sanakirja, htm-kieli, puppulausegeneraattori, pitkä pinna, sosiaaliset taidot ja huumori. Kolme viimeksi mainittua ovat elinehto. Aikaani vie eniten elektronisten aineistojen rekisteröinti, Internet-sivujen suunnittelu ja toteutus, linkkivinkkien metsästys, ohjelmien vikojen ymmärtäminen, uusien laitteiden anomuspapereiden tekeminen, budjettien laskeminen, erityisvaltionosuuksien laskeminen tutkijoille, osallistuminen sellaisiin projekteihin ja työryhmiin, jotka minulle eivät mitenkään kuulu ja ihmetteleminen, miksi minua ei ole kutsuttu niihin, joihin mielestäni kuuluisin. Olen myös kehysyksikön ATK-yhdyshenkilö, saman yksikön webbimasteri, kirjaston johtaja, kirjaston webbimasteri, ATK-tukihenkilö, itseni sihteeri ja sijainen, koko piirin erityisvaltionosuuksien laskennassa käytetyn ohjelman pääkäyttäjä, piirin julkaisusarjan elektronisen version sekä infektiotiedotteen nettiversioiden tekijä ja lehtitilausten hoitaja, e-versioiden metsästäjä ja potilaille sekä ammattilaisille sopivien uusien linkkien metsästäjä. Pidän yllä kirjaston 300-sivuista intranet- ja samankokoista Internet-sivustoa, sivuston tekeminen ensimmäisestä hakasesta alkaen on ollut myös minun projektejani. 70-luvun ATK:n peruskurssista ei ole ollut näissä hommissa paljon apua. Ellei avuksi lasketa sitä, että kun ei ole perusasioita yliopistossa oppinut, on ollut pakko opetella itse ja siinä sivussa on saanut kuin huomaamatta vahvan käyttäjälähtöisen ajattelutavan.

Eväiden arviointi

Kirjastotiede ei tietenkään ole ainoa, jossa aika on ajanut 70-luvun opiskelun ohi jo muutamaan kertaan. Meiltä kuitenkin odotetaan eturintamassa seisomista, uusien tekniikoiden osaamista jo ennen kuin asiakas osaa niitä edes pyytää. Ristiriitaista onkin juuri se, että meiltä odotetaan paljon, mutta ei olla valmiita meihin panostamaan. Olisi oltava näkijä, tekijä ja ennustaja. Mitä enemmän kirjastotyö vaatii tekniikkaa, sitä varmemmin ovat miehet vallanneet näkyvimmät paikat. Nykyisin alan koulutuspäivillä lähes kaikki luennoitsijat ovat miehiä. Siitä huolimatta ala ei enää nauti arvokkuuden kultalehvistä: vielä 60-luvulla Aamulehti uutisoi arvokkaasti lääketieteellisen kirjaston hankinnoista, joita maisteri kirjastonhoitaja oli tehnyt, nykyisin asiakas pitää itsestään selvänä, että joku taustalla saattaa hänen käyttöönsä työpöydän tietokoneelta ja kotikoneelta kaiken mahdollisen elektronisen aineiston. Asiakas haluaa "äksessiä, kaikki mulle tänne nyt heti ja ilmaiseksi". Kirjastonhoitaja ei ole enää näkyvä täti, vaan virtuaalihahmo, jolta voi vaatia mitä, minne ja milloin tahansa.

Kuitenkaan parempaa ja enemmän itseäni tyydyttävää ammattia en olisi osannut valita. Työ antaa nykyisellään enemmän työniloa kuin työnantaja arvaakaan. Tätä työniloa ei saa seinäkiipeilykursseilta tai TYKY-iltapäivistä. Tämä ilo syntyy uuden oppimisen autuudesta, asioiden löytymisen onnesta ja joskus myös asiakkaiden hyvästä palautteesta.

Mervi Ahola

Kunnia kirjastoille

Vuoden 1980 sisäänotossa pääsi Tampereen yliopiston Kirjastotieteen ja informatiikan laitokselle opiskelemaan Juha Hakala. Hän oli jo 15-vuotiaana ymmärtänyt kutsumuksensa: kirjastonhoitajana hän saisi päivät pitkät vain lukea töissäkin kirjoja.

1970- ja 80-lukujen vaihde oli Kirjastotieteen ja informatiikan oppiaineen kulta-aikaa hakijoiden määrässä mitattuna. 1979 hakijoita oli kuutisensataa, vuonna 1980 vielä neljänsadan paikkeilla. Kun sisäänottomäärä oli alle kolmekymmentä, valikoituivat sisään sinnikkäimmät yrittäjät; monet kokeilivat onneaan useasti. Vuosikurssin suhteet olivat tuolloinkin epätasaiset eli kaksi miestä 23:n naisen seurassa.

Kirjastotiede ja informatiikka oli 1970- ja 80-lukujen vaihteen suosituimpia oppiaineita, kun taas esimerkiksi valtio-oppi helpon sisäänpääsyaineen maineessa. Suosio selittyy ajan ideologialla: kirjastolaitos oli yhteistä hyvää joka oli ikään kuin sanoutunut irti kapitalistisesta järjestelmästä. Työllistyminen valmistumisen jälkeen oli varmaa, vaikka raha ei ollutkaan olennaisin asia: kirjastonhoitajaksi kouluttautumalla saattoi kuvitella päätyvänsä kaiken tiedon valtiaaksi. Koulutus tosin ei ainakaan 80-luvun alussa juuri valmentanut mihinkään muuhun kuin kirjastonhoitajan tehtäviin. Alan suosio kääntyi laskuun 1980-luvun puolessa välissä, mahdollisesti aateilmapiirin muutoksen myötä.

Muutaman vuoden päässä odottaviin kirjastoalan melkoisiin muutoksiin alan koulutus ei käytännön tasolla valmentanut mitenkään. Yliopistolla oli opiskelijoiden ulottuvilla tasan yksi tietokone: ATK-keskuksen keskuskone, jota kirjastotieteen opiskelijat tarvitsivat vain tilastotieteen peruskurssilla Survo-harjoituksissa. Tietokoneen käyttö ei mitenkään kuulunut kirjastonhoitajan oppiin: Dialog-hakua saatiin kerran tarkkailla informaatikon olkapään takaa. Jokaisen opiskelijan harjoittaminen erikseen ja virheellisten hakujen tekeminen olisi modeemiyhteydellä Yhdysvaltoihin ollut aivan liian kallista.

Tieteellinen ajattelutapa ja tutkimuksen tekemisen oppiminen olivat Hakalan mukaan opiskeluajan parhaat ja tärkeimmät annit. Laitoksella oli tuohon aikaan vain yksi professuuri, jota hoiti legendaarinen Marjatta Okko, ja nykyiseen verrattuna vain kourallinen muuta henkilökuntaa. Alan suomenkielisestä kirjallisuudesta oli vielä 80-luvun puolivälissä pulaa. Koko laitoksen henkilökunta ja kiinnostuneet opiskelijat mahtuivat laitoskokouksessa Attilan laitoksen aulaan istumaan suureen tuolirinkiin.

Opiskelija-aktivismin räikeimmät ilmaukset olivat katoamaan päin. Jos vielä 1970-luvun puolella luennollekin saatettiin päätyä poliittiset banderollit käsissä, 80-luvulle tultaessa perinteinen opiskelijavasemmistolaisuus muuttui epäpoliittisuudeksi tai esimerkiksi vihreäksi aatteeksi. Ainejärjestössä ja Asiasanan kimpussa hääräili tuolloinkin vain opiskelijoiden pieni ydinjoukko. Juha Hakala toimi kaksi kautta opintovastaavana ja osallistui Asiasanan toimittamiseen, mistä hänelle on jäänyt hyvin positiiviset muistot. Opintovastaava osallistui laitoksen henkilökunnan kanssa opintosuunnitelman tekoon.

Asiasanaa kokoonnuttiin tekemään joukolla jonkun kotiin. Välineinä olivat kirjoituskone, sakset ja liima. Painon hoiti kopiokone. Samoin kuin ainejärjestön pyörittäminen, Asiasanan toimittaminenkin oli sellaista sosiaalista kivaa, johon osallistui mielellään, Hakala muistelee. Tietysti huonona puolena oli sisäpiiriytyminen tai ainakin vaikutelma siitä. Ainejärjestötoiminta antoi eväitä työelämään: esiintyminen, vastuunotto ja keskusteleminen eivät ole ollenkaan huonoja taitoja.

Suosituimpia sivuaineita kirjastotieteilijöiden keskuudessa olivat kirjallisuustiede, sosiologia, tiedotusoppi ja kunnallistiede. Tietojenkäsittelyoppia lukivat vain harvat. Juha itse luki filosofiaa ja sosiologiaa. Valmistumisen jälkeen siis odotti lähes väistämättä ura jossain kunnan tai valtion kirjastossa, tavoite oli yleinen kirjasto. Juhalla itsellään oli mahdollisuus valita kahden kesätyöpaikkavaihtoehdon välillä: Säteilyturvakeskuksen vai Helsingin kaupungin kirjastoon? Päätös meni lopulta kolikonheitoksi samoihin paikkoihin päässeen tyttöystävän kanssa, ja Juha päätyi Säteilyturvakeskukseen. Hän jäi pysyvästi tieteellisiin kirjastoihin, työskentelee nykyisin Helsingin yliopiston kirjastossa kehittämisjohtajana eikä työssään juuri edes näe kirjoja, saati että voisi niitä lukea. Voitte itse arvailla, kääntyikö kolikonheitto hänelle voitoksi vai tappioksi.

Pidettiinkö kirjastonhoitajia 1980-luvun alussa ideologisista sädekehistään huolimatta harmaat villatakit niskassa hyllyjen välissä hiihtelevinä nyhveröinä? Ehkä jossain määrin, mutta eniten painoi 1930-40 -luvuilta periytynyt kuva kirjastonhoitajan ammatista parempien perheiden tytärten puhdetöinä. Nyhverö-ajattelun taustalla on kenties se, että alalle hakeutui jonkin verran hiljaisia puurtajia; itse asiassa työvoimatoimiston ammatinvalintakeskusteluissa hiljaiset tyypit usein kuulemma ohjattiin kirjastoalalle.

Kaikesta tämän hetken kiivaasta kirjastonhoitajien työn aliarvostusta (ainakin palkan kohdalla) koskevasta keskustelusta huolimatta Juha Hakala näkee kirjastojen aseman Suomessa vankkana. Tutkimusten mukaan kirjasto on kuntalaisten eniten arvostama julkinen palvelu. Helsingissä sivukirjastojen sulkemisuhka saa kansalaiset lähtemään kaduille - minkä saa nykyään aikaan vain hyvin harva asia. Kaksikymmentä vuosittaista lainaa asukasta kohden saa kansainvälisessä vertailussa minkä tahansa muun maan polvilleen; seuraavana perässämme on Tanska noin 15 lainalla.

Kirjastojen ongelma tulee olemaan kiivaan eläköitymisen myötä tapahtuva hiljaisen tiedon katoaminen. Tosiasia on, etteivät matalat palkat houkuta alalle nuoria valmistuneita, mutta tähän on olemassa olevalla palkkapolitiikalla ajauduttu. Ehkä matalien palkkojen ja ammattikorkeakouluista valmistuvien viedessä maistereita yleisiltä kirjastoilta alan pelastus tulevat olemaan esimerkiksi erikoiskirjastojen tarjoamat tehtävät ja lisääntyvä automatisointi, joka vapauttaa aikaa rutiineista mielekkäämmille tehtäville.

Laura Kohta

TOIMITTAJANÄKÖKULMA

1990-luvun alussa Kirjastotiedettä ja informatiikkaa mainostettiin jo oppiaineena, joka antaisi valmiudet tulla tiedonhallinnan ja tiedonlähteiden superammattilaiseksi, sanoo vuonna 1990 opiskelunsa aloittanut **Markus Määttänen**. Hän itse hakeutui lukemaan oppiainetta, "koska tiedotusoppiin oli vaikea päästä ja siinä vieressä Tampereen yliopiston hakuoppaan listassa oli Kirjastotiede ja informatiikka." K&I:hin kerrottiin kuuluvan myös informaation välityksen, joka oli Määttästä kiehtonut elementti.

"Romanttinen kuva kirjastoista vaikutti myös. Esimerkiksi runoilija Kari Aronpuro kertoi työstävänsä runojaan työnsä ohella Lamminpään sivukirjastossa, ja kirjastoympäristön vaikuttaneen olennaisesti hänen työtapaansa."

"Alalle hakeutuvat miehet olivat kai sellaisia kirjastoaatteesta hurmaantuneita idealisteja, taiteilijatyyppejä tai innostuneet tiedon hallinnan aatteesta. Opiskelun alettua alkoi paljastua kirjastonhoitajien surkea palkkaustilanne ja loppuaika oli tämän tiedon kanssa kärvistelyä", summaa Määttänen kokemuksiaan.

Hän toimitti Asiasanaa vuodet 1991 ja '92. "Se oli kivaa. Opiskelijalehteen sai laittaa mitä tahansa: laitoksen dosentin kirjoittaman artikkelin rinnalle jotain opiskelijaskeidaa, pieruhuumoria ja sen sellaista. Kun lehti saatiin painosta, pidettiin bileet. Ihmiset piti vain saada kirjoittamaan: kenestä tahansa saattoi paljastua runoilija tai mahtava kirjoittaja, vaikkei olisi ikinä uskonut."

Toimittajaksi Määttänen päätyi ensimmäisen sivuaineensa, tiedotusopin kautta. Harjoittelutyö Radio Moreenissa muodostui pysyväksi paikaksi, ja sen kautta tie vei Radio 957:ään ja YLE:lle. Nykyään hän työskentelee Aamulehdessä. Toimittajan työssä infon opiskeluista on ollut vain vähän hyötyä. "Luultavasti olisin oppinut kaiken tiedonhakuun tarvittavan muutenkin muutamassa päivässä. Parasta antia oli ehkä Boolen logiikka ja tietoisuus siitä, että sitä järjestettyä tietoa todella löytyy jostain. Yleisen kirjaston olemassaolokin unohtuu monelta toimittajalta."

"Mutta toimittajalle tärkein tietokanta on aina oma pää. Parhaita tiedonlähteitä ovat ihmiset, ei ole asiaa, joka ei selviäisi soittamalla jollekulle."

"Opiskelijapolitiikassa olivat esillä hyvin samanlaiset asiat kuin nykyäänkin. Oltiin luentolakossa ja käytiin Helsingissä mielenosoituksissa."

Mm. opiskelija-asunnon saaminen oli tuuripeliä. "TOAS:n asuntoja ei ollut kovin paljon saatavilla, ja jos niitä yleensä sai, ne olivat aivan metsässä. Tosin niistä muodostui kommuuneja, joissa sitten vietettiin melkoisia bileitä."

Määttänen kritisoi kirjastotieteen ja tiedonhaun liiallista tieteellistämistä. "Aivan kuin tavallinen ihminen ei löytäisi mitään, jos vain hakee. Tiedon organisoinnissa tarvitaan enemmän käytännön taitoja kuin teorioita. Tietohallinnan opinnoista jäi enemmän kuva tietojärjestelmistä kylminä teknohirviöinä kuin niinä lämminhenkisinä ihmiskunnan tietovarastoina."

Laura Kohta

Vanhoja Asiasanoja penkomassa

Asiasanassa valitetaan juttupulaa. En tiedä, mikä on kirjoittamattomuuden syy, mutta pula jutunaiheista se ei ainakaan voi olla. Selailin vanhoja Asiasanoja ja katsoin, mistä niissä on kirjoitettu. Poimin vanhoista lehdistä pieniä palasia Asiasanan ja samalla tietysti myös UDK:n historiasta. Ehkä ne inspiroivat uusia toimittajanalkuja tarttumaan näppäimistöönsä ja elvyttämään Asiasanaa.

Ensinnäkään emme ole ainoat UDK:n historiassa, jotka painivat Asiasanan toimittamisvaikeuksien kanssa. "Yleiskokouksissa ja illanvietoissa käy luvattoman vähän ihmisiä, tätä lehteä on vaikea saada julkaistua aputyövoiman puutteessa. - - Ruvetkaa ihmiset puhumaan ja purnaamaan jos tuntuu että erimielisyyksiä löytyy. Tehkää ja toimikaa ja kirjoittakaa, antakaa jonkinmoista palautetta johtokunnalle." Tällaisia ongelmia esiintyi siitäkin huolimatta että UDK:n toiminnallinen tila mainittiin samassa pääkirjoituksessa hyväksi: "- - luentoinformaatio toimii, on perustettu opintotukityöryhmä ja nukketeatteri, kt-jaosto kokoontuu, samoin johtokunta joka viikko". (Pirjo Kalleinen: UDK:ta kehittämään! As 1/1977, 1)

Tämän vuoden vuosikokouksessa oli hieman keskustelua siitä, mitä se UDK oikeastaan tekee meidän hyväksemme. Vastaus löytyy vanhasta Asiasanasta: "Ainejärjestön toiminta on kertakaikkisen sietämätöntä. Muutaman ihmisen klikkiytynyt sisäpiiri huvittelee keskenään, syö, matkustelee ja kai ryyppääkin meidän jäsenmaksuillamme." Huolestunut rivijäsen (Kai Halttunen: Sietämätöntä(pääkirjoitus). As 3/1989, 3)

Nykyään Asiasanassa raportoidaan yleensä vuosittaisesta Bobcatsss-matkasta ja siellä opituista uusista asioista. Joskus menneinä vuosina on käyty Nordiske konference-reissuilla tapaamassa pohjoismaisia opiskelijakollegoita. Eräällä reissulla Tanskassa oli vierailtu Aalborgin yliopiston pääkirjastossa. Siellä oli tutustuttu kirjaston lainausjärjestelmään: " Kirjaston lainausrutiinit hoidetaan käsin, mutta automatisointia suunnitellaan. Jokainen lainaaja täyttää oman yliopiston kirjastomme lainauskuittia vastaavan tositteen kirjoituskoneella, joita oli runsaasti saatavilla ja melu sen mukainen. Lainaajatietojen kirjaamisen helpottamiseksi on käytössä **"kirjastoluottokortti"**, josta henkilötiedot voidaan pankkikortin tapaan painamalla siirtää lainauskuittiin. Näppärää!" (Memu Viljakainen-Tiittanen, As 5/1985, 29-35)

Muiden suomalaisten kirjastoalan opinahjojen väkeä on myös tavattu, ja udk-laisten laiskuus todettu. "Åbolaiset" kollegat olivat käyneet kylässä: "Totesimme molemminpuolisen yhteydenpitohalukkuuden. Se taas ei vaadi kuin innostusta ja aktiivisuutta, josta opiskelijoilla tietty on ainainen puute." (Vieraista tutuiksi. As 3/1986, 13)

On Asiasanassa esitetty myös kritiikkiä Tamyn toimintaa kohtaan. Keväällä 1985 oli Tamyssa hallituskriisi, jonka johdosta Riitta Kärki kirjoitti Asiasanaan kolmen sivun jutun. Tässä pari lainausta: "Haluatko tietoa opiskelijapolitiikasta? Katso lottoarvontaa, niin pelin henki selviää vaivattomammin kuin lukemalla tämä juttu. Niin ylioppilaskunnassa kuin lottoarvonnassakin pyörii järjetön, läpinäkyvä koneisto, joka kourii esiin palloja muiden joukosta sattumanvaraisin tuloksin." Hallitus oli eronnut ja etsittiin uutta hallituksen muodostajaa. " — Simo Frangén ilmoitti halukkuutensa tehtävään yhdessä Pasi Heikuran kanssa. - - Frangénin lupaus oli lyhyt ja ytimekäs: "Lupaan kahdessa kuukaudessa saattaa Tamyn henkiseen ja taloudelliseen ahdinkoon."" (Riitta Kärki: Tamyn New Deal. As 3/1985, 11-13) Frangénia ei kuitenkaan sillä kertaa valittu hallituksen muodostajaksi.

Tiukan asiasisällön lisäksi on lehdestämme löytynyt myös vakavamielisiä testejä:
"Testaa sovitko kirjastoalalle:

4. Tarvitsevatko kirjastonhoitajat palkkaa?
a) miksi ihmeessä - työhän antaa henkisiä virikkeitä yllin kyllin
b) kyllä jonkun verran
c) kyllä, runsaasti

6. Kirjastonhoitajan pitää ensisijaisesti huolehtia
a) Henry Millerin teosten piilottamisesta
b) kirjaston hiljaisuudesta
c) alaistensa mielikuvituksen kehittämisestä

Pisteet 10-20
- - Olet täysin sopimaton kirjastoalalle. Olet aivan liian radikaali, holtiton ja rahanahne kirjastonhoitajan vastuulliseen tehtävään. Ehkä jokin luova ala saattaisi sopia sinulle."

Kokonaisuudessaan testi löytyy Asiasanasta nro 3/1984 . (Leena Horsma-Aho As 3/1984, 31-32)

Asiasanaan on joskus kirjoitettu jatkokertomustakin. "- - Yö oli tuonut sateen lisäksi torille lukemattoman joukon myyntikojuja. Kirjastoreenhoitaja Liikanen tarpoi ihmispaljoudessa kojujen välissä ja ihmetteli tätä elämää. Ympäriltä kuului ihmisten puhetta, mutta myös huutoa ja itkua, kauppiaitten valitusta, asiakkaitten kitisevää tinkimistä ja jatkuva tasainen litinä, kun jalat talasivat savivellissä. - -" (Rekimies: Iloinen kurjuus, osa 3. Markkinoilla. As 1/1977) Eikö kuulostakin sangen mielenkiintoiselta? Kirjastoreenhoitajan koko tarina on luettavissa vanhoista Asiasanoista.

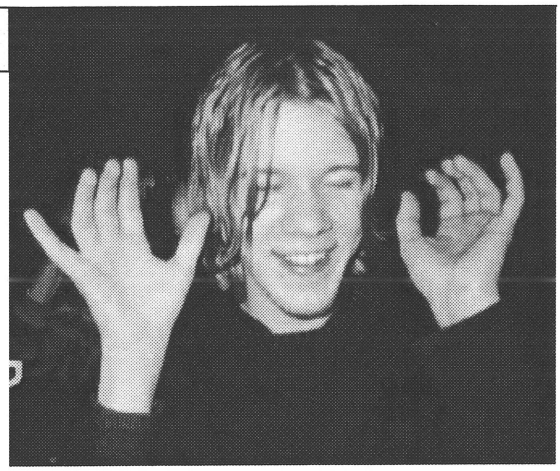
Asiasanassa on julkaistu myös "Myydään, ostetaan, vaihdetaan" -palstaa:
" Hei sinä vaaleatukkainen, sinisilmäinen kirjastotiedettä opiskeleva tyttö! Kävisitkö puolestani yleisopintojen kirjatentit. Palkitsen kyllä vaivasi! Nimim. "Vaaleatukkainen, sinisilmäinen, kiireinen""
"Myytävänä halvalla kehittämiskelpoinen tutkimussuunnitelma luokituksen ja semiotiikan suhteesta. Nimim. "Taidan vaihtaa pääainetta"" (As 4/1986, 8)

Harjoittelukokemuksista on perinteisesti kirjoitettu Asiasanassa. Varoitukseksi niille, jotka aikovat pian tehdä harjoittelunsa: " Harjoittelija on se, joka tekee toisinaan myös kirjastoalan töitä kopiokoneen korjaamisen, levyjen puhdistamisen, hyllyjen naulaamisen ja akvaariokalojen ruokkimisen lomassa. - - Harjoittelija ei ole se, joka muistaisi kärsimäänsä pahaa saati toteuttaisi kostonsa. Palaahan pyromaanikin rikospaikalle - miksei harjoittelija kirjastoon." (Kolmenlaiset kokemukset. Kirsi, As 3/1990, 20)

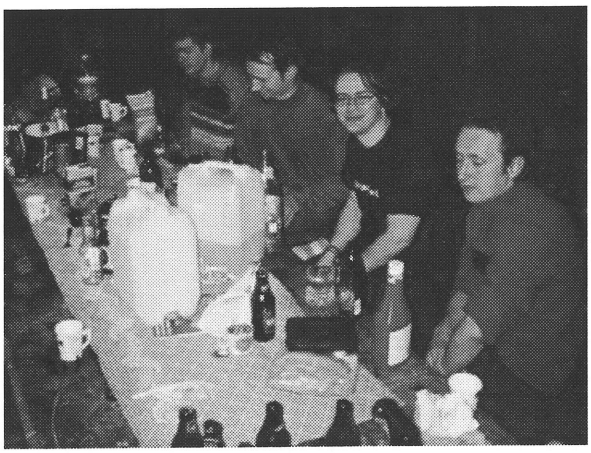
Vanhojen Asiasanojen selailu oli varsin mielenkiintoista hommaa. Oli hellyyttävää katsella kirjoituskoneella naputettuja vanhoja tekstejä, joiden lisukkeeksi oli kirjoitettu otsikoita käsin sekä leikattu ja liimattu kuvia ja tekstejä muista lehdistä. Vanhoissa lehdissä on myös esittelyitä muutamista laitoksellamme vieläkin vaikuttavista kasvoista silloin kun he ovat juuri aloittaneet työnsä täällä. Jutut on usein varustettu kuvilla, joissa hymyilevät meillekin tutut kasvot vähän nuorempina ja suurempien silmälasien kanssa. Vanhat Asiasanathan saa käsiinsä esimerkiksi laskeutumalla Attilan kellariin, kirjaston Aikakauslehtikokoelmaan ja avovarastoon. Mikä sen oivempi tapa viettää hyppytuntia kuin lueskella vanhoja ainejärjestölehtiä?

Inkeri Tikkanen

Erno

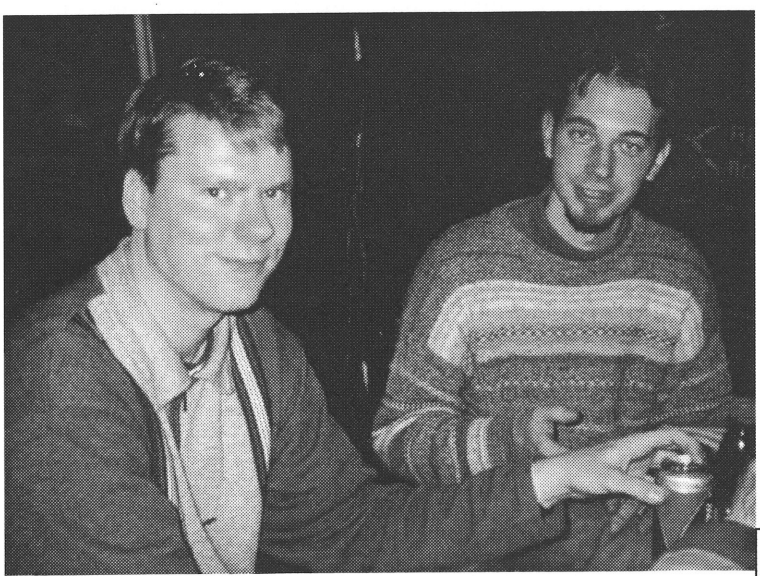

Kintulammen mökkireissu

Perinteinen Kintulammen mökkireissu järjestettiin tänä vuonna poikkeuksellisesti ainoastaan syksyllä, sillä mökin varauskäytännöt estivät viime kevään retken. Tämä tarkoitti, että perjantaina lokakuun 24. päivänä "mökkeiltiinkin" sitten koko vuoden edestä. Niin lähtivät parikymmentä UDK:laista rohkeasti keskelle 'ei mitään' nauttimaan luonnosta, saunasta ja ennen kaikkea yltiömäisen mahtavasta seurasta. Mökkiseurue, joka oli melko suuri edelliskertoihin nähden, koostui niin vanhemman polven mökkeilijöistä kuin ensikertalaisistakin. Mukavaa oli, että uutukaisistakin UDK:laisista oli moni uskaltautunut matkaan mukaan.

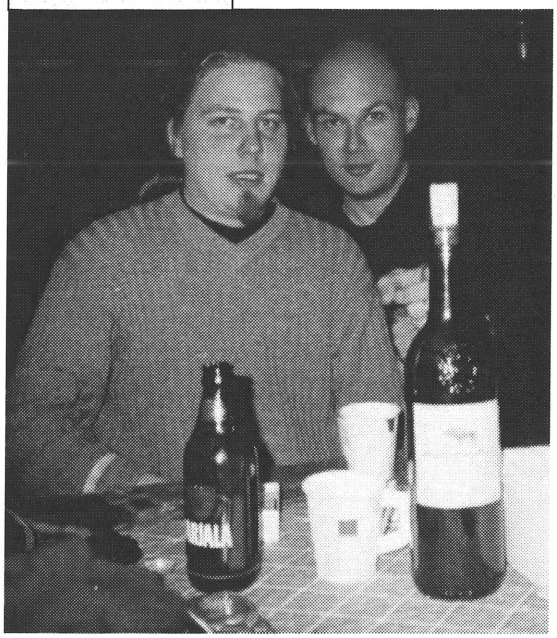
Kintulammelle suunnistettiin perjantai-iltapäivällä parin auton ja Tampereen paikallisbussin avulla. Hyvä tai huono asia, mutta samaisena päivänä satoi maahan ensilumi, ja sitähän satoi ja satoi ja satoi... Tampere peittyi täydellisesti valkoiseen lumivaippaan, mikä ei sinänsä lokakuun lopulla ole Suomessa mikään harvinaisuus. Tampereen busseille tämä tuntui kuitenkin olevan täysi yllätys. Mökille pääsy ei meille linja-autoja hyödyntäville ollutkaan mikään helppo nakki, sillä bussiaikataulut olivat täysin sekaisin ja oikeanumeroinen siirtymäväline tuli noin tunnin myöhässä. (On se jännä, kuinka talvi yllättää aina liikenteen, vaikka säätiedotus siitä varoittelisi ja syystalvea elettäisiin.) Mutta kaikesta huolimatta lopulta pääsimme vihdoin vitivalkoisen metsän keskellä olevalle Kintulammen mökille ja ensimmäiseksi tämän talven lumipesut "korkattiin" naamaani.

Seuraavaksi korkkasimme "mehu"-kanisterit ja aloimme asettua mökkitunnelmiin. Takkaan viritettiin lämmittävä tuli, joka antoikin sitten mökin sisälle tunnelmallisen, mutta hieman liian silmiä kirvelevän savupilven. Toteutimme myös perinteisen Kintulammen kännykkäkisan. Säännöt ovat hyvin

Riku ja Jani

Juuso ja Antti

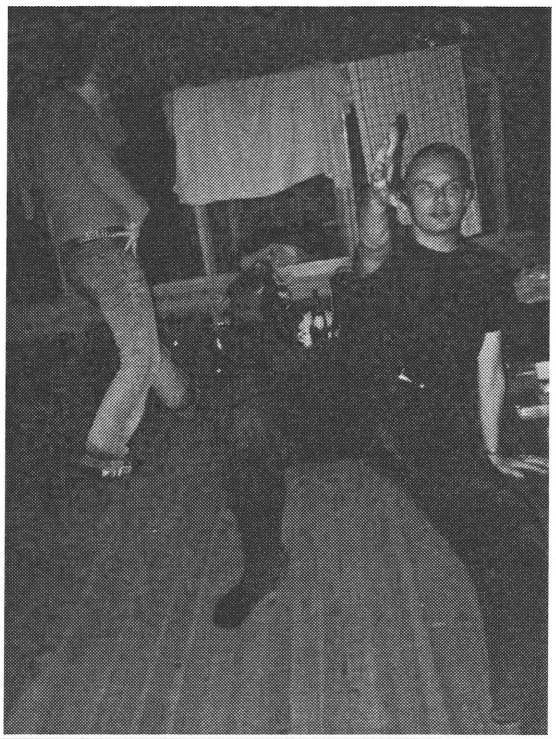

yksinkertaiset: Puhelimet nostetaan pöydälle ja se kenen "käpälä" ensiksi soi, joutuu laulamaan jonkun mahtavan lurituksen. Peli kesti hyvin lyhyen aikaa ennen voittajan löytymistä... Saunan lämmittyä tarpeeksi suuntasimme löylyn syleilyyn, ja siellähän sitten osa viihtyikin hyvin pitkän aikaa. Avantouintia harrastivat monet (kauniit ja) rohkeat löylyjen ohella ja lumienkeleitä tehtiin saunan edus täyteen. Mökkifiilis oli valtava.

Kun saunominen oheistoimintoineen päättyi, kokoonnuimme koko seurue mökkiin viettämään laatuaikaa makkaraa paistaen ja "mehua" juoden.

Jossain vaiheessa yötä alkoi jo perinteikäs nykytanssiesitys, uutuutena kalinka. Mukaan mahtui myös muita outoja esityksiä. Ja mikäs on sen mahtavampaa kuin parikymmentä iloista infolaista kellon lähestyessä kukon laulun aikaa. (Samainen aika oli myös muuten oiva aika yrittää värvätä uusia jäseniä hallitukseen.) Aamun jo ollessa melko pitkällä loputkin yökukkujat luovuttivat ja kävivät lopulta vaakatasoon vaipuen hetkiseksi unten maille.

Kun mökkeilijät alkoivat heräillä, oli tunnelma hieman "rauhoittunut". Haikeana siivosimme paikat ja hyvästelimme mökin, mutta tällä kertaa vain kevääseen asti. Lauantai-iltapäivällä saavuimme takaisin Tampereelle ja hyvin väsyneinä, mutta tyytyväisinä erosimme jokainen omiin viikonlopun viettoihin.

Modernin tanssin esitys à la Antti et Liisa

Kevään Kintulampi- reissua odotellessa,
entinen virkistysvastaavanne **Liisa (teksti ja kuvat)**

Pajalan suuri poika
Mikael Niemi toi periferian parrasvaloihin

Pajalan kunnassa Pohjois-Ruotsissa, Tornionjokilaaksossa, kävi syksyn aikana poikkeuksellinen kuhina. 8000 asukkaan kunnan kylänraitilla saattoi tämän tästä törmätä elokuvaa tekevään kuvausryhmään ja monet kuntalaisetkin pääsivät kokeilemaan, miltä tuntuu näytellä elokuvassa. Tekeillä oli eräs länsinaapurin ensi vuoden odotetuimmista elokuvista, *Populärmusik från Vittula*. Ensi vuoden syksyllä ensi-iltansa saava elokuva pohjautuu oman kylän suuren pojan Mikael Niemen romaaniin. Kirja on käännetty kahdelletoista kielelle ja se on myynyt yksistään Ruotsissa noin 750 000 kappaletta. Myös suomennos, *Populäärimusiikkia Vittulanjänkältä*, on osoittautunut menestykseksi. Viime vuosien suosituin ruotsalaiskirja on palkittu August-kirjallisuuspalkinnolla, joka meillä tunnetaan "Ruotsin Finlandiana".

Kotiseutuaan avoimesti rakastava Niemi asetti kirjansa filmatisoinnille kaksi ehtoa.
- On tärkeää että elokuva tehdään oikeassa ympäristössä, joten vaadin elokuvaa kuvattavaksi Pajalassa. Toinen ehto oli, että elokuvassa kuultaisiin ainakin vähän meänkieltä, hän kertoo.

Tornionjokilaakson suomalaisten oman kielen lisäksi elokuvassa puhutaan ruotsia ja suomea. Siihen, mitä elokuvassa tarkalleen puhutaan, Niemi ei ole halunnut puuttua.
- Halusin antaa käsikirjoituksen jonkun toisen tehtäväksi. Olen toki lukenut sen ja kertonut omia näkemyksiäni. Kuvauksissa olen ollut vain katsojana, mutta näkemäni perusteella luulen, että elokuvasta tulee suuri menestys.

Muoti-ilmiö nimeltä maaseutu

Mihin *Vittula*-tarinan hurja suosio sitten perustuu? Niemen oman teorian mukaan myyntiluvuissa heijastuu ruotsalaisten kyllästyminen yliälylliseen, minimalistiseen ja postmoderniin kaunokirjallisuuteen. Huumorintajulle ja mutkattomalle maalaisuudelle oli olemassa selvä kysyntä, johon kirja onnistui vastaamaan.
- Suurkaupunkielämähän oli pitkään tavallaan sellaista, että jos tukholmalainen aikoi muuttaa, vaihtoehtona oli ainoastaan New York, Niemi pohtii.

Nyt kiinnostus maaseutua kohtaan on Ruotsissa kuitenkin kasvanut, ja osittain tästä on kiittäminen juuri *Vittulaa*. Periferiasta on Niemen mukaan tullut jopa pieni trendi.
- On onneksi ymmärretty, että Pajalasta kertova kirjallisuus voi myydä enemmän kuin Tukholmasta kertova. Eräät muutkin periferiaan sijoittuvat kirjat ovat menestyneet, ja elokuvissahan maaseutu ja pikkupaikkakunnat ovat olleet myös kovassa huudossa. Esimerkiksi Fucking Åmål oli valtavan suuri menestys.

Niemi uskoo, että muoti-ilmiö voi vetää mukanaan myös turisteja. Niin uskovat myös monet pohjoisen matkailuyrittäjät.
- Esimerkiksi Jukkasjärvelle on rakennettu upea jäähotelli, jossa nukutaan jäisillä vuoteilla ja juodaan jäämukeista. Hotellin baarissa ei tilata viskiä jäillä vaan viskiä jäässä, naurahtaa hotellista selvästi vaikuttunut Niemi.
- Jäinen eksotiikka kiehtoo, joten hotellissa on käynyt turisteja joka puolelta maailmaa ja siellä on tehty musiikkivideoita, jotka pyörivät MTV:llä. Kylie Minoque… vai oliko se Britney Spears? No, joku isompi tähti kuitenkin. Ja loppujen lopuksi kyse on vain jäästä.

Pajalassa vara parempi

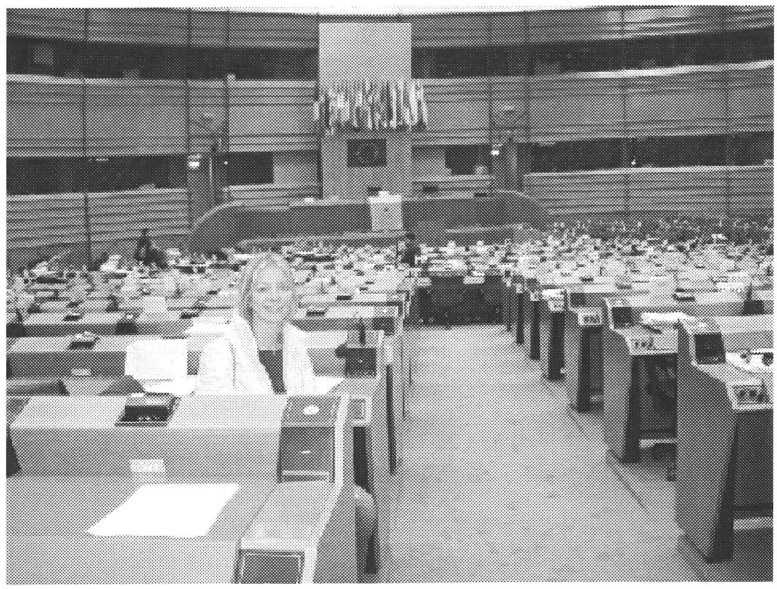
Vittulan menestyksestä huolimatta Mikael Niemi on pitänyt jalat tiukasti kiinni Pajalan maankamaralla. Vuonna 1997 takaisin kotikyläänsä muuttanut kirjailija ei ole hetkeäkään harkinnut muuttamista Tukholman pintaliitopiireihin.
- Viihdyn suurkaupungeissa, mutta en voisi koskaan ajatella asuvani niissä pysyvästi. Olen asunut vuoden Tukholman seudulla, mutta se ei ollut minua varten.

Lyhytaikaisesta oleskelusta suurten kaupunkien sykkeessä kirjailija kuitenkin nauttii. Kirjamessut ovat vieneet miestä työn puitteissa muun muassa Edinburghiin, Frankfurtiin, Antwerpeniin ja viimeksi lokakuun lopussa Helsinkiin. Niemi viihtyy messuilla, mutta vapaa-ajan kaupunkimatkailu on vielä antoisampaa.
- On hauskaa matkustaa turistina vaikkapa Tukholmaan tai Lontooseen. Silloin voi mennä pubiin juomaan olutta tai kuuntelemaan elävää rockmusiikkia. Viime kesänä kävin esimerkiksi Tukholman stadionilla katsomassa Rolling Stonesia. Se oli todella hauskaa!

Rocktarjonta ja pubit eivät kuitenkaan korvaa kaikkea. Suurkaupungeista puuttuu jotain Niemelle elintärkeää – luonto.
- Tukholmassa ei esimerkiksi ole lainkaan talvea, ja minä puolestani pidän hiihdosta, pimeästä ja jäästä. Ja jos tukholmalainen haluaa lähteä puolukkaan, on hänen istuttava ensin neljä tuntia bussissa, Niemi nauraa.
- Pajalassa pääsee metsään viidessä minuutissa ja kalastaminen onnistuu aivan taloni ulkopuolella.

Luonnon lisäksi Niemi laskee syrjäseudulla asumisen eduksi myös eri ikäisten ihmisten keskinäisen välittömyyden.
- Maaseudulla eri sukupolvien välit ovat paljon läheisemmät kuin kaupungeissa, joissa nuoret hengailevat vain oman ikäistensä kanssa. Maalla iäkkäämmät tapaavat joka päivä nuorempia, ja myös aivan pieniä lapsia. He näkevät kuinka ikäpolvet kasvavat… Se on mielestäni todella hienoa. Ja sellaista ei suurkaupungeissa enää oikein tapahdu.

Tomi Tontti
Kuva: Norstedts

Ajatuksia Antwerpenista

Neljän kuukauden vaihto-opiskeluaika Belgian Antwerpenissa alkaa lähestyä loppuaan. Jäljellä on vielä kolmen viikon työrupeama koulussa tehtävien palautuksineen ja tentteineen. Viimeisellä viikolla vietetään koulun päättäjäisiä, hyvästellään ystäviä, hankitaan tuliaisia ja joululahjoja sekä sulatellaan ajatusta kotiinpaluusta.

Vaihtoonlähtijöiden orientaatiopäivillä Tampereella mainittu kulttuurishokki jäi minulla kokematta tai siten se oli lähes huomaamaton reaktio pienemmässä mittakaavassa. Syy siihen saattaa olla se, että Belgia on pääpiirteissään Suomen kaltainen: tavat, arvot, tuotteet ja ympäristökin ovat hyvin samanlaisia. Oleskelu ulkomailla herättää kuitenkin aina ajatuksia, joita ei normaalissa, jokapäiväisessä ympäristössä tule pohtineeksi. Täällä olen saanut mielenkiintoisen opiskelun ja monien matkailukokemusten ohella tilaisuuden perehtyä vieraaseen kulttuuriin ja ajatella omaa elämääni eri näkökulmasta.

Ennen lähtöäni sain kuulla ja lukea pelotteluja belgialaisesta säästä, joka tyypillisesti on sadetta päivästä toiseen, jopa viikosta viikkoon. Mutta missä olivat kuuluisat belgialaiset sateet? Me olemme paikallisten mukaan saaneet elää poikkeuksellisissa sääolosuhteissa niin alkusyksystä kuin nyt talvikauden lähestyessäkin. Syyskuu oli todella lämmin ja vähäsateinen. Sateet jäivät siis siltä osin kokematta – onneksi. Tosin Suomen syyssateisiin tottuneita ne eivät olisi varmaan hetkauttaneet suuntaan eikä toiseenkaan.

Lokakuun puolella lämpötila laski jo jopa alle 15 asteen ja belgialaiset saivat syyn kaivaa paksut talvivaatteet varastoistaan. Michelin-takkiset paikalliset saivat suomalaiset hymyilemään, mutta kostean kylmä tuuli pakotti myös meidät vaihtamaan vaatetustamme. Ensilumi saapui räntämuodossa samaan aikaan kun Suomeen saatiin valkea maakerros. Kuuleman mukaan Belgiassa tulee lunta tavallisesti vasta marras-joulukuun puolella. Tämä luonnonihme taas sai jatkoa poikkeuksellisen lämpimillä ilmoilla marraskuussa, jolloin lämpötila pysytteli mukavasti noin 10-15 asteen paikkeilla. Nyt toiveenani on pakkassäät joulukuussa, koska kaupungin jouluperinteisiin kuuluu GroteMarktille (keskustorille) tehtävä luistelujää, jonka liukkautta ehtisin vielä testaamaan ennen kotiinpaluutani. Vaikka luistelut Belgiassa jäisivätkin väliin, toivon tosiaankin pääseväni keskelle kylmää ja lumista talvimaisemaa Suomeen palatessani.

Kaunis ja puhdas luonto on usein käväissyt mielessä ja aiheuttanut kaipaavia huokauksia useiden vaihto-opiskelijoiden keskuudessa. Antwerpen on yli 500 000 asukkaan tiiviisti rakennettu kaupunki, jossa ei ole juurikaan jätetty tilaa puille tai puistoille. Muutenkin maa on niin tiiviisti asutettu, että matkalla kaupungista toiseen moottoriteitä reunustavat asutuksen ohella korkeintaan pellot ja laitumet lehmineen. Maan tasaisuuskin herättää ihmetystä jopa alavilta mailta kotoisin olevassa suomalaistytössä.

Isommissa kaupungeissa puhtaanapito aiheuttaa aina ongelmia. Täällä siisteys on kaksipuolinen juttu. Pääostoskadut pidetään kyllä kunnossa. Ne lakaistaan joka päivä lehdistä ja muusta roskasta ja näyteikkunat pestään harva se päivä. Toisaalta astuessasi sivukadulle saat kuitenkin olla hyvin tarkkana, mikäli haluat välttyä astumasta koiranjätökseen. Nämä kaduilla kukoistavat kasat ovat saaneet muuten niin ylpeät suomalaisetkin kulkemaan katse maassa liukumiinoja välttääkseen.

Siisteyskuvaan vaikuttaa myös kaupungin jätejärjestelmä. Jätteet kerätään kerran viikossa kadulta talojen ulkopuolelta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että joudut pitämään kaikki talousroskat biojätteineen omassa talossasi viikon ajan, jos et satu omistamaan ulkopihaa. Jätteiden lajittelussa ja kierrätyksessä ollaan tarkkoja, mutta systeemi näyttää hyvältä vain päälle päin. Metallitölkit sekä lasi- ja muovipullot kyllä lajitellaan erikseen, mutta niillä ei ole panttijärjestelmää, joten roskan määrä kadulla on suomalaisittain katsottuna runsasta. Vääränlaiset jätesäkit tai paperinkeräyslaatikot jätetään armotta kadulle odottamaan ylimääräistä jätekeräystä, joka saapuu viikon kuluessa, jos saapuu. Tavallista talousroskaakin kertyy huomattavasti enemmän kuin Suomessa, koska täällä todella suositaan yksittäispakkauksia. Jokaisen pakkauksen sisällä on vähintään toinen pakkaus ellei kolmaskin.

Mitä suomalaisilla sitten olisi oppimista belgialaisista? Belgialaiset tietävät mitä sana herkutella tarkoittaa oli kyse sitten makeasta tai

suolaisesta, juomasta tai ruoasta. Rasvaisia ranskalaisia majoneesin kera myydään katukojuissa ja lämpimien sokerivohveleiden tuoksu leijuu kaikkialla. Olut on halpaa ja eri laatuja on satoja. Belgialaisen suklaan taas tietää jokainen. Näitä herkkuja ajatellessa ei voi kuin ihmetellä paikallisten ihmisten sopusuhtaisuutta. Mikä on heidän salaisuutensa? Yksi selitys saattaisi olla pyöräilijöiden runsas lukumäärä, johon vaikuttanee pitkä pyöräilykausi sekä pyöräilyä kannustava liikennesuunnittelu, jossa pyöräilijät huomioidaan erinomaisin tiejärjestelyin ja pyöräparkein.

Ihmiset ainakin täällä Antwerpenissa ovat ystävällisiä ja valmiita auttamaan ongelmatilanteissa. Kaupungin kansainvälisestä luonteesta kertovat muun muassa lukuisat maahanmuuttajat, opiskelijat sekä satama, joka on maailman neljänneksi suurin. Antwerpenin asukkaat ovatkin tottuneet kohtaamaan erilaisista kulttuuritaustoista lähtöisin olevia "pallontallaajia" ja ottamaan heidät osaksi omaa elämäänsä ja ympäristöään.

Täällä kaikki asiat hoituvat helposti englanninkielellä, silla lähes jokainen asukas osaa sitä edes jonkin verran. Kielten moninaisuus sekä koulussa että arkielämässä on saanut minut jälleen kerran huomaamaan kieltenopiskelun merkityksen. Auttava kielitaitokin on parempi kuin ei mitään, eikä koskaan ole liian myöhäistä aloittaa tai jatkaa kieliopintoja (hatunnosto omalle isälleni elämänsä ensimmäisen kielikurssin aloittamisesta!). Kuten eräs tapaamani vanhempi rouva pahoitteli: Pardon, mai eglish is veeri baad ja jatkoi selostustaan hollannin ja englannin sekoituksella tullen kuitenkin ymmärretyksi.

Itse hollanninkielikään ei enää vaikuta niin hassulta ja oudolta kuin alussa – kolmen viikon intensiivikurssi luultavasti auttoi kielikorvaa sopeutumaan kieleen. Sanastosta tosin löytyy muutamia lempisanoja, jotka kuulostavat edelleen hassuilta. Kirjoitettuna nuo sanat eivät kuitenkaan ole yhtä hauskoja, joten niitä ei ikävä kyllä kannata mainita tässä yhteydessä. Belgialaiset taas varmaan pitävät meitä suomalaisia kummallisina, koska toisemme tavatessamme huudamme aina moi (mooi=kaunis)! Kaunista kansaa nämä suomalaiset...

Onnellisena elooni ja tyytyväisenä täällä viettämääni aikaani voin vain lopuksi todeta miten mukava onkaan palata Suomeen –saunaa ja salmiakkia ei voita mikään!!

Tot ziens!

Teksti: Mervi Nurmela
Kuvat: Krzysztof Szwaja

Metaseulonta

Pseudoinformaatiotieteellinen työryhmämme on tällä kertaa tehnyt uraauurtavaa selvitystyötä arkistojen kimuranteissa asiakirjaviidakoissa. Viime aikojen kuuma puheenaihe varsinkin lääketieteen piireissä on ollut seulonta. Työryhmä päätti selvittää, olisiko seulontaa mahdollista ohjata täysin uusiin ulottuvuuksiin.

Ensiksi työstämme hieman terminologista sidosainetta käyttämämme viitekehyksen koossapitämiseksi. Itsestään selvän tiedon tiellä näemme ensin opaskyltin, jossa kullatun otsikon "metatieto" alla esitetään selite, jossa otsikko puetaan sanoiksi "tietoa tiedosta". Samassa 0-tutkimuksellisessa risteyskohdassa näemme ummehtuneen kyltin, joka antaa termille seulonta seuraavan käsiteasun: "oleellisen tiedon erottaminen turhasta". Murramme kuitenkin tiemme eteemme pystytetyn raja-aidan läpi – sinne, missä uutuuden tuuli kutrejamme keinuttaa.

Pseudoinformaatikkojen ydinpiiri ehdottaa uuden informaatiotutkimuksen paradigmaksi metaseulonnan viitoittamaa tiedeperinnettä. Esittämässämme mallissa metaseulonnalla pyritään erottamaan oleellinen tieto turhasta. Eräs perinteisen informaatiotutkimuksen suurista kysymyksistä on ollut löytää mahdollisimman kattavia, tyhjentäviä ja universaaleja kuvailustandardeja. Tavoitteen on siis ollut luoda mahdollisimman kuvailevaa metatietoa. Metaseulontaprojektin ensimmäisessä vaiheessa kaikki inhimillinen pääoma kohdistettaisiin mahdollisimman hyvän metatiedon tuottamiseen. Toisessa vaiheessa dokumentin tuottaja irrottaisi metatiedon iänikuisesta kontekstistaan ja loisi metatiedosta irrallisen kokonaisuuden. Kolmannessa vaiheessa suoritettaisiin arvonmääritys ja oleellisen informaation erottaminen turhasta tiedosta. Neljännessä vaiheessa kokotekstiaineistot hävitettäisiin. Viidennessä ja viimeisessä vaiheessa metaseulonta olisi edennyt jo siihen vaiheeseen, että tiedon tuottajat tuottaisivat sataprosenttista metatietoa ilman raskaiden kokotekstien painolastia.

Metaseulonnan edut olisivat valtaisia. Ensinnäkin kovalevytilaa säästyisi valtavasti. Esimerkiksi 200 sivun väitöskirja voitaisiin julkaista esimerkiksi MARC-formaatissa, joka veisi tilaa arviolta vain noin sadasosan alkuperäiseen kokotekstiaineistoon verrattuna. Myös tutkimusten arviointi veisi huomattavasti vähemmän aikaa. Vapaa-ajan puolella mahdollisuudet olisivat vielä mullistavammat. Aiemmin niin tuskallinen usein viikkoja tai kuukausiakin kestänyt Leo Tolstoi – urakka veisi metaseulonnan aikana vain ohikiitävän hetken. Kirjailijan koko katalogin voisi parhaimmillaan sisäistää vaikka yhden sateisen iltapäivän aikana. Myös elokuvien katsominen, musiikin kuuntelu ja muut taide olisi huomattavasti tehokkaammin nautittavissa. Tiedon tuottajille uusi aikakausi antaisi suorastaan rajattomat mahdollisuudet. Vuosien uuvuttavat tutkimusmaratonit olisivat historiaa ja loistavimmatkin aikaansaannokset syntyisivät parhaimmillaan kahvitauon aikana. Kuinka helppoa oppineen akateemikon olisikaan valmiiseen formaattiin syöttää yhteisesti sovitut kuvailutiedot omasta tutkimuksestaan. Myös vertaisarviointi olisi nopeata ja lapsellisen helppoa. Toki tutkijoiden olisi edelleen keksittävä tutkimuksilleen neljän rivin mittaisia hankalia nimikkeitä, mutta olisihan esimerkiksi lääketieteen lisensiaattien helppoa kaivaa tarvittava latina erilaisista tesauruksista, kuten MESH:istä.

Kuten kaikilla hyvissä ideoissa, myös metaseulonnassa on vaaransa. Yksi varteenotettava vaaratekijä on kopioluettelointi. Kuka estäisi esim. aloittelevan tutkijan kopioimasta jonkun vanhan konkarin klassisia metatietoja vaikkapa Lindasta? Vain pienin muutoksin toisen hengentuote saadaan näyttämään omalta – kaikkine hienoinen kuvailukenttineen päivineen. Tässä onkin uudelle paradigmalle haastetta. Pseudoinformatiivinen Seura ehdottaakin, että metaseulonnan edistämiseksi ja tekijänoikeuksien suojelemiseksi kaikenlainen kopioluettelointi kielletään lailla. Lisäksi tekstin mustamaalaaminen määrätään rangaistavaksi teoksi ja kaikkien tietokoneiden näppäimistöistä poistetaan sekä Ctrl-, c- ja v-näppäimet.

toim. **Pseudoinformatica Fennica**